

Abdulah Sidran

Pesmi

Nočna ura v žalostnem domu

Sestra moja, čeprav je že dolgo noč, ti še vedno jočeš.

Nad tvojim čelom bedi strah – ptica,
poka staro pohištvo
in duh našega očeta se tam sprehaja po
žalostnih sobah.

Poglej, kako jemlje knjigo z mize!
Poglej, kako boža stol, na katerem je sedel!
Poglej, kako stoji pred zidom in obrača
strani na koledarju!

Kateri dan je danes?

Čigav dom je to?

Kateri svet je to?

Zapri že oči, ne glej, sestra,
strašen dež se zliva
na obraz tvojega brata, otrpel v grozi,
strašen dež,
premočan dež modrih udarcev z neba ...

Treba je,
ali se spominjaš?,
hoditi naokrog po prstih,
ko oče spi.

Odraščali smo z Abdulahom Sidranom (1944). Pravzaprav ga kot pesnika in prozaista nismo poznali, pač pa kot scenarista, ki je zakrivil scenarija za temeljna filma naše mladosti (*Ali se spominjaš Dolly Bell* in *Oče na službenem potovanju*), iz katerih še danes kdo od nas izreče nesmrten stavek, kot je tisti: »Dva puta bez vadenja.«, ali pa stavek, ki ga je izrekel Slavko Štimac: »Svakoga dana u svakom pogledu sve više napredujem.« Filma je seveda režiral Emir Kusturica. Ne vem, če Štimčeva parola ravno drži, a v spoznavanju Sidrana je zagotovo prišlo do nekega, vsaj minimalnega napredka. In naposlušali smo se tudi anekdot, ki jih je o Avdu, to je namreč Sidranov nadimek, pripovedoval Josip Osti, najbolj tiste, kaj Sidran naroči, ko pride v gostilno. Odgovor se glasi: Zaboju piva in viski. Na zaboju stoji, da lahko doseže kozarec viskija na šanku. Sidran je namreč precej nizke rasti. A pustimo te anekdote. Sidran je akademik, upokojenec in velik pesnik. Njegova poezija je počasna, pregledna, melanholična in občasno temna. A hkrati tudi mehka in nežna, polna neke tople človečnosti in modrosti.

Zapis o deštvu

Naj bo blaženo obdobje mojega poznega deštva! Kot mlad svetnik sem hodil po mestu: lahko sem pogledal v vsako žensko, kot da sem jaz tisti, *ki jo ljubi*. Pred obrazom malega svetnika so se dogajali čudeži: nenadoma je šinila toplota z neurejenega obraza deklice, ki se je tega jutri prebudila kot ženska! Božanski trepet se usipa po modrih obrazih prijateljic noči, ki ob zori izstopajo iz mračnih javnih hiš! V celem mestu ni bilo niti ene same grde ženske – ko si to zaželi nekdo, ki bo postal mladenič. Kajti lahko sem, kajti moral sem pogledati v obraz vsaki ženski tako, kot da sem jaz tisti, ki jo ljubi.

Naj bo blaženo obdobje mojega poznega deštva!

Utopljenici

Za Ivana K.

Ničesar več ne morem dati
ljudem. Izjokal sem oči. Hodim, polagam
eno nogo pred drugo in na enak način mislim o tistem,
ki je sam izbral svojo Uro. O tistem, ki se je zrušil
z višine, o tistem, ki je dvignil roko.

Odpiram hišna vrata, odpiram vrata krčme –
in na enak način mislim na tistega, ki odhaja sam.
Kako sploh razumeti skrivnost njegove moči? Ali je to
moč, ki raste iz šibkosti? Prav tako kot tu,
za mizo, od koder opazujem svet skozi
steklo, popolnoma motno steklo, kot bi bil pod vodo.

Tu so gibi počasnejši in zvoki vse hitrejši
in bližji. Vstopil sem, da bi se znebil razuma in mere,
toda vseeno: še vedno se mi zdi, da slišim njegov glas. Ali kliče,
ali se samo odziva – ta vrv, ki se veže okrog vratu – kaj
objema? Koga zapušča in komu se bliža? Pred čim
beži in čemu hiti naproti?

Ta glas sliši obraze, ki ga obdajajo, zabuhle kot obrazi
tistih, ki jih potegnejo iz vode? Popolnoma gotovo je, da mu
ne bomo sledili, kajti nas čakajo naši dnevi: dnevi mačka
in dnevi pijače, brezplodna leta, obdobje brez
prizadevnosti. Kozarec približam ustom: ne bom več
pel o trpljenju, izjokal sem oči. Ne bom pel.

Za sabo zapiram vrata, hodim, polagam nogo
pred nogo, rahlo me zanaša – nanj mislim. Vzrok
za eno, vzrok za drugo – mar ni to eno in isto?
Le kje je ta kraj, s katerega se vse jasno in razločno
vidi, kot se vidi njegov obraz, ki žarči bistvo samo?

Gospa sejalka, le kje me bo doletelo, ko napoči čas?

**Kozma astrolog razlaga
nebeška znamenja svojemu gospodarju,
princu Evgenu Savojskemu**

Gospodar moj, čeprav s težkim srcem,
ti moram vseeno priznati: dlje časa smo odsotni od doma,
manj vem. Celo nebo je tu
drugačno. Jasna mi je razporeditev zvezd,
a je na tem kraju in ob tem času nekako čudežna.
Tudi nebeška megla se ob somraku bliža
zemlji drugače, vse se mi zdi čudno.
Recimo, poglej tam gor: tista zvezda,
ki trepeta, je vedno pomenila uspešen pohod,
obilen plen in srečno vrnitev domov. In če sodim
po njej, tudi zdaj ne bo nič
drugače. Toda govori mi še nekaj drugega, česar prej
ni govorila: *Ne bo problem vstopiti v tisto mesto,
a iz njega izstopiti – težko.* Mogoče bi ga bilo
pametneje samo takole opazovati s hriba in
se mu ne približati. V zvezdah vidim to podobo:
gori mesto, a v mestu gorijo tudi srca tvojih vojakov.
Nekaj popolnoma nejasnega se dogaja.

– A kaj jaz

sploh blebetam? Mar nisem že rekel: dlje,
kot sem odsoten z doma, manjše in manjše
je moje znanje. Pa pojdemo, da vidimo tudi to čudo!

Browning 7,65. strelska vaja. Drhti Gavrilova roka

Moj Bog, pa jaz še nisem pripravljen! Toliko sem vadil dušo, a vseeno: ves trepetam. Ves trepetam, čeprav vem: ubijal bom. Le koliko poskusnih strelav še, do tistega, ki bo zamrznil bobnič sveta?

Pred mano drevo: na vse strani leti iverje in vonj smole se širi naokrog. Cvili oguljeno lubje bora, katerega dih in smrt čutim na čelu, medtem ko roka odskakuje v višino. Treba je globoko vdihniti zrak. Čeljusti me bolijo, postajajo otrple, tako dolgo že stiskam zobe. Odmeva topčiderski gozd, nabojnik se prazni in prazni se moja duša. Le zakaj se to učim? Tudi brez mene bi svet trajal enako dolgo in dvigovala bi se druga roka, da bi izpolnila isti namen. – Treba je streljati in na nič ne misliti. Naj ponovno vstopi krogla v telo bora, kot bi vstopala v maternico. Moj Bog, ali sem sploh kaj doživel in okusil na tem svetu? Tako lačen in tako sit sem, istočasno. Tako odločen in tako zlomljen. Bolno je to hrepenenje, a ko bom mrtev, vem, da bom dobesedno pokal od zdravja. Zdaj pa moram biti miren: trajalo bo kratko, kot puljenje zoba. Potem pa mi bo vse čisto vseeno, kajti vse bo drugače v podirajočem se svetu ...

V strahu so z drevesa prhnile ptice. Poljubljam vrelo revolversko cev in začuda sem popolnoma miren. Samo na jok mi gre. Strašno mi gre na jok.

Noč pred strelom se Gavrilu blede v spanju

Ta noč je neresnična, tiha kot pekel,
ki ne obstaja. Svet, hiše in snovi
so potopljeni v olje. Prava doba za neodločne:
po prstih se je treba spustiti po preperem stopnišču,
z roko se je treba dotakniti tega zidu, tega olja,
treba je reči: »Pojdiva, duša, po orožje! Kajti

tako neresnična in preveč tiha je ta noč. Nikogar
ni, ki bi nama rekel: Jutri te čaka groza!
Jutri te čaka ljubezen! Lobanja se polni
s strašno svetlobo. Pohitiva, duša,
po orožje, da se prej ne razpoči od tega sijaja!
Nekje v bližini so psice pravi in resničen

ščit, nočne pletilje pletejo topel plašč,
zate, vse zate, duša negotova! Samo
pohitiva, da se prej ne razpoči kost, kajti dani se
in znova bodo naš sluh ranili kriki z ulice
in znova bomo dihali zrak, pomešan s koščki granat!
Pohitiva, duša, po orožje, dokler se še ni zdanilo,

dokler še ni umrl naš bog. Potem ne bova mogla
niti s kom, niti komu, niti čemu govoriti. Ležala
bova mrtva v temi, v olju, v letih, ki gluho
in težko in topo legajo na pleča stoletja, kot ta
neresnična noč lega na moja pleča, noč
prepolna sijaja in klica: Pojdiva, duša, po orožje!

Ženska

padale so granate
padale bombe

ena je padla tudi v najino sobo
a on me ni niti objel

vojna je veliko zlo, ki hodi
vstopi v hišo, vstopi v dušo

in vzame hišo in dušo

in jaz sem potrebovala
samo objem

skrivala sem, kako jokam
skrivala sem, kako sovražim

skrivala sem pred otroki,
da potrebujem ljubezen

če bi me samo enkrat objel,
bi zame vojna takoj minila

zame bi minila
groza, ki hodi, jemlje zemljo

jemlje mesto, ugrablja hišo,
razbija dušo

tristo dni vojne,
a on me ni niti pogledal

tristo dni in tristo noči,
vojna nima duše, niti nima oči

predolgo sva skupaj
in vem, da se ljubezen troši

kot denar, kot spomini

toda okrog
so padale granate,

a jaz sem potrebovala
samo objem

Moška

Tu si ni dalo nič narediti.

Premaknem roko,
da bi jo, prestrašeno,
pobožal po laseh –
zastoka, umakne se nazaj, trzne in zakriči.

Le kaj je videla
v mojih očeh?

Bomba razstreli, ostrostrelska puška odere kožo,
granata ubije – a vse to skupaj ni nič,
kot neka že davno videna filmska podoba –
kako samo ubija to: nemočno postajanje
ob bolniku.

Po uradnem spisku je za avtomobilskimi
šipami tristo triinsedemdeset obrazov
obupancev. (Tisti edini, bel kot suha kreda,
je obraz moje nesrečnice.) Tristo triinsedemdeset
ton strahu v enem dnevu
odhaja iz mesta!

Pod trdo pločevino ropotajo in stokajo težki
motorji. Brni in prede vsenarodni jok, medtem
ko konvoj zavija med Tehnično šolo in
Holiday Innom. Moja roka je nepremičen kembelj,
telo – na teme padla stenska ura. Znotraj
še ena eksplozija mine in kot da se je zame
vojna v trenutku končala.

Vzela bo kost in meso

Meni se nič več dobrega ne slabega
ne more zgoditi. Preostalo mi je samo, da kot navaden
vojak štejem dneve, z majhno razliko v pomenu
in moči. Treba je to razumeti
in končno mirno izgovoriti: prišla bo
in s tem, ko bo vzela kost in mesto, bo vzela vse.
A junij je mesec na svetu in murva cveti,
pade dež in takoj preneha, naenkrat mine trenutek,
od povsod se v višine dviguje ljubezen in zrak je
prepoln peloda, v njem pa vre trpljenje samcev
in nebo žari z ljubeznijo, kajti junij
je mesec na svetu in murva zori.

Prišla bo. Ko bo vzela kost in meso, bo vzela vse:
svinčnik z grafitnim srcem, ki leži na mizi, pamet in
dušo, sliko na steni – glasbo, od katere soba žari,
solzo in strah in zrak, prepoln peloda. Potem:
mrak, mrak, mrak, mrak, mrak, mrak.

A junij je mesec na svetu. Dežuje
in preneha deževati. Z ljubeznijo gori nebo in pisatelji si
mažejo roke z indigom kot otroci z murvo. Zrak je prepoln
peloda. V njem pa vre trpljenje samcev.
Junij je mesec na svetu in murva zori.

Sarajlić se vrača v svoje mesto

Tako minejo potovanja. Nekaj malega
novih izkušenj in mnoštvo starih, potrjeno.
Zdaj se ponovno bližam mestu. Kot da so
vmes minila stoletja – trepetam.

Na peronu seveda dež. Neizogiben
kot vrnitev. Mesto svoje bližnje vedno pričaka
na ta način. (Če bi bilo kako drugače, ga sploh ne bi
prepoznali?!) In glej, iz solznih žlez
so ličinke že zdrsnile mimo nosa.

Le česa se veseli duša? Nikoli je ni
božalo to mesto. So bili udarci, ki jih
je zadajalo, samota, strašna in plodna,
medtem ko sem si skušal v njem ustvariti dom,
znamenja višjega smisla?

V dežju me zdaj čaka moje mesto. V njem dom.
V domu žena. V ženi pa umirjeno bije srce
in spokojno diha najin srečni plod.

Hodim, utrujen kot pes
in prepoln svetlobe.
Svetlobe.

Prevedel Uroš Zupan